

วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-มอญในจังหวัดราชบุรี* Buddhism Culture for Peaceful Coexistence of Thai-Mon Ethnic Group in Ratchaburi Province

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, พระมหาอุทัย ปณฺญาปภาโส,
พระสมุทรวชิรโสภณ (ธมฺมโสภณ), พระมหาศักฎา สุมนโน,
พระครูโสภณธรรมวิภูษิต (ชิตเทโว), พระมหาเกรียงศักดิ์ ภูริวฑฒโก
และณัฏฐนาถ ศรีเลิศ

Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto*, Phramaha Uthai Panyapabhaso
Phrasamutrawachirasophon (Dhammasobhano), Phramaha Sagda Sumano,
hrakhru Sophonthammavibhusit (Chitativo) PhramahaKriengsak Bhuriwatdhako
and Natthanart Srilert

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Ratchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya,
*Corresponding Author. Email: Songphan_new@hotmail.com

Doi : 10.14456/jmcupeace.2017.6

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี และ
2) ศึกษาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัด
ราชบุรี โดยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/
คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้
เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัด
ราชบุรี ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม ทั้งนี้ มอญมีความเลื่อมใสศรัทธาใน

*Received November, 10, 2017; Accepted April, 10 2017.

พระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งและมีการนับถือผิวกู้กันไป โดยมอญที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้นำขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ของตนมาถือปฏิบัติสืบต่อมาอย่างเคร่งครัด ซึ่งบางส่วนของวัฒนธรรมได้เข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทย เช่น ทางด้านดนตรี ไทยรับเอาปี่พาทย์มอญมาใช้ในการงานศพ หรือทางด้านภาษา มีการนำเอาภาษามอญบางคำมาใช้ในภาษาไทยด้วย อาทิ คำว่า กรุง นาย คลอง เป็นต้น ส่วนทางด้านวรรณคดี ไทยได้รับอิทธิพลจากมอญในด้านเนื้อเรื่อง คือ เรื่องราชาธิราช ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับพงศาวดารมอญ และทางด้านประเพณีของไทย คือ ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งทั้งมอญและไทยถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ สำหรับการแต่งกายที่เป็นแบบดั้งเดิมของชาวมอญ คือ นุ่งผ้าลายตาหมากรุก โดยผู้ชายสูงอายุจะนุ่งผ้านุ่งที่เรียกว่า สะล่อง ใส่เสื้อแล้วแต่สะดวกไม่จำกัดแบบ ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้านุ่งที่เรียกว่า กานิน หรือนิน ซึ่งคล้ายการนุ่งผ้าถุงของหญิงไทย แต่ยาวคลุมส้นเท้าแล้วสวมเสื้อตามสะดวก ส่วนเวลาไปวัดหรือมีงานสำคัญจะใช้ผ้าสไบเฉียงไหล่อีกทีหนึ่ง และนิยมไผ่ผอมยาวเกล้าเป็นมวยต่ำค่อนไปข้างหลัง สำหรับบ้านเรือน มอญมีทิศทางการวางจั่วบ้านส่วนใหญ่วางในแนวตะวันออก-ตะวันตก คือ ให้น้ำจั่วรับตะวัน และมีเสาผีหรือเสาเอกที่ตำแหน่งเสาต้นแรกด้านทิศตะวันออก โดยประตูซึ่งเป็นประตูเรือนด้านทิศตะวันตกเป็นประตูเรือนชั้นบนที่ไม่มีชานรองรับซึ่งเตรียมไว้เอาศพคนตายลงจากเรือนตามความเชื่อโบราณ

2. วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี พบว่า วัฒนธรรมทางจิตใจ หรือวัฒนธรรมที่ไม่มีลักษณะเป็นรูปร่างจับต้องได้ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์เพื่อให้เกิดปัญญาและมีจิตใจที่งดงาม ได้แก่ ศีลธรรม คติธรรม ตลอดจนและระเบียบแบบแผนของขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งแสดงออกในรูปของพิธีกรรมต่างๆ ล้วนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความปรองดองแก่สังคม เพราะพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันโดยสันติ อาทิ สังคหวัตถุธรรม ธรรมสำหรับสงเคราะห์หรือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประกอบด้วย ทาน (การให้ แบ่งปัน เสียสละ เผื่อแผ่) ปิยวาจา (การกล่าววาจาสุภาพ อ่อนหวาน) อัตถจริยา (การกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น) สมานัตตตา (การวางตัวเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย), พรหมวิหารธรรม ธรรมประจำใจของผู้ใหญ่ ประกอบด้วย เมตตา (ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น) กรุณา (ความสงสาร ปรารถนาช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์) มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) อุเบกขา (ความวางตนเป็นกลาง) และสปปริสธรรม ธรรมของสัตบุรุษหรือธรรมของคนดี ประกอบด้วย ฌัมมัญญตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) อัตถัญญตา (เป็นผู้รู้จักผล) อตตัญญตา (เป็นผู้รู้จักตน) มัตตัญญตา (เป็นผู้รู้จักประมาณ) กาลัญญตา (เป็นผู้รู้จักกาลเวลา) ปริสสัญญตา (เป็นผู้รู้จักปรับตนและแก้ไขตนให้เหมาะสม) และบุคคลัญญตา (เป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน)

คำสำคัญ: วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา; การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ; กลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study culture of Thai-Mon ethnic group in Ratchaburi province and 2) to study Buddhism culture for peaceful coexistence of Thai-Mon ethnic group in Ratchaburi province. The research method was qualitative method, study with - 7 key informants. The tool for collecting data was as the structured interview, and analysis by content analysis technique.

The findings of this research are as follows:

1. The culture of Thai-Mon ethnic group in Ratchaburi province was to settle down at Ban Pong and Photharam district. Although, Thai-Mon ethnic group in Ratchaburi province believed in the Buddhism deeply and offer sacrifices to a spirit Thai-Mon Ethnic groups emigrated to stay in Thailand and got about customs, tradition and the culture to hold inherit ministerial strictly. The some part of Mon culture, it was influential to Thai-society such as music culture got Mon orchestra consisting of five groups of wood and percussion instruments to use in funeral rites or the dialect language, Thai society got some Mon language to use in Thai language too such as the words are that “krung”, “nie”, “klong” that means “the capital city”, “mister”, “channel” etc. In the aspect of literature, it was found that Thai society got influential from Mon culture in about the plot, that is Rachathiraj story which about Mon annals and the aspects of Thai-customs and traditions such as Song-Kran festival or Water festival, both of Thai and Mon people were regarded as New Year festival. As for the dressing original of Mon, it was chintz cheered wearing by the elder man wore a Panung, which call that “Sarong” and wear a shirt leisurely. The dressing of women wore a Panung, which call that “Ka-Nin” or “Nin”, it was resemble with wearing skirt of Thai woman but it was long covered the heel and wearing a shirt leisurely. In the time when they go to temple or religious ceremony, they used a breast cloth and popularity to put up long hair lower than behind. The aspects of house found that Mon people believed about the gable putting by laying the gable on east-west direction, in other that they put the gable take the sun and there were the ghost pillars or the main post pillar at the first pillar position on the east direction by the ghost doors was the door of house at the west direction which was the door upstairs that was not porch supports for prepare to take a corpse get off a house in accordance with belief of ancients.

2. Buddhism culture for peaceful coexistence of Thai-Mon ethnic group in Ratchaburi province found that the spiritual culture or nonphysical culture, which a history about the trust of human for intellect and beautiful mind such as morality, Buddhist doctrine and traditionalism. It was indicated on rites or ceremony which was instrumental for helping the creation the solidarity to society. Because the religion of Buddhism culture was Dharma principle that encourage for Peaceful Coexistence such as Sangahavattu, Dhamma for sympathetic joy or social solidarity for Peaceful Coexistence, feature that give alms (giving, sharing, sacrifice, generousness). Peyyavajja (kindly speech, convincing speech). Atthacariya (useful conduct, rendering services of doing well for others). Samanattata that behave oneself properly in all circumstances, equality consisting in impartiality. The principles virtuous existence, the Dhamma adhere of adults, feature that Matta or kindheartedness, were inspired by kindness for others). Karuna or Kindness (compassionate, wish for helping others from suffering. Mudita or sympathetic joy, Ubeḡkha that behave equality consisting in impartiality) and Sappurisadhamma; Sattaburut of Dhamma or Dhamma of good person, feature that Dhammannuta (knowing the cause), Atthannuta (knowing the self), Mattannuta (knowing to be proportion), Kalannuta (knowing how to choose and keep time), Parisannuta (knowing the assembly; knowing the society) and Puggalannuta (knowing the individual; knowing the different individuals).

Keyword: Religion of Buddhist Culture; Peaceful Coexistence; Thai-Mon Ethnic Group

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกของสังคมหนึ่งได้ยึดถือเป็นแบบแผนของชีวิตร่วมกัน (Adivadhanasit, C. et al., 2005) วัฒนธรรมมีทั้งที่เป็นวัตถุ ได้แก่ บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย และที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ แบบแผนของพฤติกรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ทัศนคติ รสนิยม ฯลฯ ในระยะเริ่มต้นนั้น ได้มีพัฒนาการด้านวัฒนธรรมตลอดเวลา ในเวลาอันยาวนานของการเป็นผู้เยาว์ของมนุษย์ มนุษย์ได้มีโอกาสเรียน และรับเอาวัฒนธรรมต่างๆ จากผู้ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง และญาติ นอกจากนี้ความไม่ชำนาญเฉพาะอย่างของมนุษย์เมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์อื่นๆ เช่น มนุษย์วิ่งเร็วไม่เท่าม้า มนุษย์ว่ายน้ำได้ไม่ดีเหมือนปลา มนุษย์มีร่างกายที่แข็งแรงไม่เท่ากอริลลา หรือมนุษย์เป็นไม่ได้เหมือนนก ความไม่ชำนาญเฉพาะด้านนี้เอง เมื่อมนุษย์ต้องการอะไรก็จะต้องสร้างสรรค์ขึ้นมาเอง วัฒนธรรมก็เป็นลักษณะหนึ่งที่มีการพัฒนา คำว่า พัฒนา มาจากคำว่า “วัฒน” เป็นภาษาบาลีสันสกฤต หมายถึง ความเจริญงอกงาม ส่วนคำว่า “ธรรม” แปลว่า ความดี หากแปลว่า สภาพทรงไว้แห่งความดีงาม หรือลักษณะแสดงถึงความงอกงาม ที่มีรากฐานมาจากคำสอนตามศาสนาที่ตนเองนับถือ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2008) วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีแห่งการดำรงชีพที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งระบบความรู้ ความคิด ความเชื่อ จนมีการยอมรับปฏิบัติกันมา มีการอบรมถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมา ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Srisantisuk, 2003) การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติของสังคมมนุษย์ สังคมและวัฒนธรรมของทุกสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถหยุดยั้งได้ ดังที่เฮราคลิตัส ปรัชญาเมธีชาวกรีกได้เคยกล่าวไว้เมื่อสองพันปีมาแล้วว่า เราไม่สามารถจุ่มเท้าลงในสายน้ำเดียวกันได้ถึงสองครั้ง ทุกครั้งเมื่อหวนกลับมาสายน้ำก็เปลี่ยนแปลงไปแล้ว สายน้ำไม่มีวันไหลกลับ เวลาไม่มีวันหวนคืน การเปลี่ยนแปลงเป็นสัจธรรมเที่ยงแท้ของชีวิตและธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรมก็มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (Santasombat, 1997)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจัดเป็นกระบวนการที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอด เวลาทุกยุคทุกสมัยและทุกสังคม หากจะแตกต่างกันไปบ้างในเรื่องวิธีการและลักษณะของการเปลี่ยนแปลง สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอดีตนั้นเป็นไปอย่างช้าๆ เนื่องจากการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ยังมีน้อย และระบบการสื่อสารคมนาคมยังไม่ค่อยพัฒนาก้าวหน้าเท่ากับปัจจุบัน การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจึงเป็นไปค่อนข้างยาก แต่เมื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศของทุกสังคมมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นค่อนข้างรวดเร็วและเกิดขึ้นตลอดเวลา เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถควบคุมได้ และปัจจัยที่กำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ แรงกดดันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเจริญทางเทคโนโลยี และระบบเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม (Tinnakul, 2006)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สันนิษฐานว่า ประมาณ พ.ศ. 1141 ชาตินมอญมีอำนาจเหนืออาณาจักรทวารวดี และได้พัฒนามาตามลำดับ หากแต่เรื่องราวเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่ของคนไทย ถิ่นฐานเดิมของ

ไทยอยู่ที่ไหนนั้นยังเป็นเรื่องราวที่มีการเสนอไว้แตกต่างกันไปถิ่นเดิมของชนชาติมอญอยู่ในประเทศอินเดียตอนใต้ ต่อมาชาวมอญอพยพจากอินเดียได้มาสู่สุวรรณภูมิ คือ เมืองสะเทิม ซึ่งตั้งอยู่ปากอ่าวเมาะตะมะ ก่อนพุทธศักราช 2541 ซึ่งในปี พ.ศ. 1803 มอญได้รวบรวมตั้งอาณาจักรขึ้นอีกครั้งหนึ่ง มอญในยุคนั้นนับได้ว่ามีความเจริญรุ่งเรืองมาก ทั้งทางด้านวัฒนธรรมและการค้าขาย หากแต่ในเวลาต่อมามอญต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของพม่า ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพม่าในปี พ.ศ. 2300 ในสมัยพระเจ้าอลองพญา ตั้งแต่นั้นมา (Deephadung, S. et al. (1999) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พบว่า การอพยพของชาวมอญเข้าสู่ประเทศไทย ปรากฏเป็นหลักฐานครั้งแรกใน พ.ศ. 2127 ภายหลังที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแครง แต่ก่อนหน้านั้นแม้มีการอพยพเข้ามาบ้างเป็นครั้งคราวแต่ก็มีจำนวนไม่มากและเข้ามาอย่างไม่เป็นทางการ เหตุผลหลักของการอพยพของชาวมอญเกิดจากปัญหาด้านการเมืองและความกดขี่ที่ได้รับจากการปกครองของพม่า (Ocharoen, 1998) มอญที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากกษัตริย์ไทยและประชาชนชาวไทย เกือบทุกครั้งที่มีการอพยพเข้ามา พระเจ้าแผ่นดินไทยจะโปรดให้มีผู้ไปต้อนรับ พระราชทานที่ดินและตั้งบ้านเรือน พร้อมทั้งพระราชทานไม้สร้างบ้าน จากมุงหลังคา และเครื่องใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต บริเวณที่จัดให้เป็นที่อยู่ของมอญส่วนมากจะอยู่ริมน้ำ โดยเฉพาะบริเวณสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตอนเหนือกรุงเทพ ฯ ขึ้นไป และตามลำน้ำแม่กลอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตบริเวณสองฝั่งลำน้ำแม่กลอง ตั้งแต่เขตอำเภอบางโป่งถึงเขตอำเภอโพธารามในจังหวัดราชบุรีจะมีชาวมอญมาตั้งถิ่นฐานกันมาก จะอยู่หนาแน่นมากที่สุดในกลุ่มแม่น้ำแม่กลอง เนื่องจากสาเหตุที่ว่าสภาพภูมิประเทศบริเวณแถบนี้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะต่อการเกษตรกรรม และเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่ชาวมอญมักนิยมตั้งบ้านตามริมน้ำ อีกทั้งมีความสะดวกในการคมนาคมและใกล้เส้นทางอพยพทางด้านเจดีย์สามองค์มากที่สุด เพราะใกล้กับดินแดนมอญเดิมมาก นอกจากนี้ กษัตริย์ไทยทรงไม่ได้กีดกันการอพยพเข้ามาของชาวมอญแต่ประการใด (กาญจนา ชินนาค, 2543)

จังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่หนึ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่น โดยสามารถอยู่ร่วมกันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นได้อย่างสันติสุข ปราศจากไม่มีความขัดแย้งและเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ ซึ่งปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่ง คือ วัฒนธรรมทางศาสนา ที่หล่อหลอมประชาชนในพื้นที่ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตลอดระยะเวลาอันยาวนาน โดยวัฒนธรรมทางศาสนา นี้ ได้แก่ วิถีชีวิตที่ได้รับอิทธิพลทางศาสนา ซึ่งถือเป็นทุนทางสังคม และศักยภาพที่สำคัญยิ่งของชุมชนท้องถิ่นและสังคมไทย ที่ได้แสดงออกในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ทั้งในรูปแบบของขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นศักยภาพและทุนทางสังคมที่สำคัญยิ่ง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้สำหรับส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานการณ์การเปิดประเทศอย่างเสรีเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี จำนวน 10 รูป/คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการ ดังนี้

ข้อมูลขั้นต้น คณะผู้วิจัยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ข้อมูลขั้นรอง คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ บริการค้นหาข้อมูลภายใต้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อคณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์แล้ว จึงดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) หรือพรรณนาความ (Descriptive Interpretation) โดยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี” สรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม ทั้งนี้ มอญมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งและมีการนับถือผีควบคู่กันไป โดยมอญที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้นำขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ของตนมาถือปฏิบัติสืบต่อมาอย่างเคร่งครัด ซึ่งบางส่วนของวัฒนธรรมได้เข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทย เช่น ทางด้านดนตรี ไทยรับเอาปี่พาทย์มอญมาใช้ในการงานศพ หรือทางด้านภาษา มีการนำเอาภาษามอญบางคำมาใช้ในภาษาไทยด้วย อาทิ คำว่า กรุง นาย คลอง เป็นต้น ส่วนทางด้านวรรณคดี ไทยได้รับอิทธิพลจากมอญในด้านเนื้อเรื่อง คือ เรื่องราชาธิราช ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับพงศาวดารมอญ และทางด้านประเพณีของไทย คือ ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งทั้งมอญและไทยถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ สำหรับการแต่งกายที่เป็นแบบดั้งเดิมของชาวมอญ คือ นุ่งผ้าลายตาหมากรุก โดยผู้ชายสูงอายุจะนุ่งผ้านุ่งที่เรียกว่า สะล่ง ใส่เสื้อแล้วแต่สะดวกไม่จำกัดแบบ ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้านุ่งที่เรียกว่า กานิน หรือนิน ซึ่งคล้ายการนุ่งผ้าถุงของไทย แต่ยาวคลุมส้นเท้าแล้วสวมเสื้อตามสะดวก ส่วนเวลาไปวัดหรือมีงานสำคัญจะใช้ผ้าสไบเฉียงไหล่อีกทีหนึ่ง และนิยมไว้ผมยาวเกล้าเป็นมวยต่ำค่อนไปข้างหลัง สำหรับบ้านเรือน มอญมีทิศทางการวางจั่วบ้านส่วนใหญ่วางในแนวตะวันออก-ตะวันตก คือ ให้น้ำจั่วรับตะวัน และมีเสาผีหรือเสาเอกที่ตำแหน่งเสาต้นแรกด้านทิศตะวันออก โดยประตูซึ่งเป็นประตูเรือนด้านทิศตะวันตกเป็นประตูเรือนชั้นบนที่ไม่มีชานรองรับซึ่งเตรียมไว้เผื่อศพคนตายลงจากเรือนตามความเชื่อโบราณ

2. วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี พบว่า วัฒนธรรมทางจิตใจ หรือวัฒนธรรมที่ไม่มีลักษณะเป็นรูปร่างจับต้องได้ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์เพื่อให้เกิดปัญญาและมีจิตใจที่งดงาม ได้แก่ ศีลธรรม คติธรรม ตลอดจน และระเบียบแบบแผนของขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งแสดงออกในรูปของพิธีกรรมต่างๆ ล้วนเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความปรองดองแก่สังคม เพราะพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันโดยสันติ อาทิ สังคหวัตถุธรรม ธรรมสำหรับสงเคราะห์หรือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประกอบด้วย ทาน (การให้ แบ่งปัน เสียสละ เผื่อแผ่) ปิยวาจา (การกล่าววาจาสุภาพ อ่อนหวาน) อตถจริยา (การกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น) สมานัตตตา (การวางตัวเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย), พรหมวิหารธรรม ธรรมประจำใจของผู้ใหญ่ ประกอบด้วย เมตตา (ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น) กรุณา (ความสงสาร ปรารถนาช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์) มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) อุเบกขา (ความวางตนเป็นกลาง) และสปปริยธรรม ธรรมของสัตบุรุษหรือธรรมของคนดี ประกอบด้วย อัมมัญญา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) อัตถัญญา (เป็นผู้รู้จักผล) อัตตัญญา (เป็นผู้รู้จักตน) มัตตัญญา (เป็นผู้รู้จักประมาณ) กาลัญญา (เป็นผู้รู้จักกาลเวลา) ปริสสัญญา (เป็นผู้รู้จักปรับตนและแก้ไขตนให้เหมาะสม) และ ปุคคลัญญา (เป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน)

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยพบประเด็นน่าสนใจจึงนำมาอภิปรายผลไว้ ดังต่อไปนี้

1. ด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี ด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ คือ ส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาเฉพาะทางเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ข่าวสารด้านวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการจัดให้มีหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความสำคัญต่อชุมชนในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ คนในชุมชนเชื่อถือ ยอมรับ และปฏิบัติตามคำแนะนำของพระสงฆ์เป็นอย่างดี ประกอบกับที่หน้าที่ในการรักษาวัฒนธรรมทางวัตถุที่อยู่ในวัดเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์อยู่แล้วจึงต้องรู้เทคนิคและหลักการในการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์เป็นอย่างดี และอาจใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมทาง

วัตถุที่มีอยู่สร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนโดยส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม วัดหลายแห่งเป็นที่รวมองค์ความรู้ทั้งทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวมอญ เช่น วัดคงคาราม อำเภอโพธาราม วัดม่วงอำเภอบ้านโป่ง เป็นต้น สามารถร่วมกันอธิบายอัตลักษณ์ของชนชาติมอญ ซึ่งมีอัตลักษณ์สำคัญคือ วิถีชีวิตที่อิงอยู่กับพุทธศาสนา การนับถือผีมอญ การแต่งกาย อาหาร สัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น หงส์สัตว์สัญลักษณ์ของมอญ เจดีย์มอญ เป็นต้น (Treesawat, 2012) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ แดนชัย ไพรสมณ์ และชัยสิทธิ์ ด้านกิตติกุล (Praison & Dankittikul, 2014) ที่แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมนั้นใช้วิธีการตามลักษณะและคุณค่าความสำคัญขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและประโยชน์ต่อชุมชนเอง สอดคล้องกับการวิจัยของสุนีย์ อภิชาติกุลชัย (Apichartkulchai, 2015) การที่สมาชิกชุมชนและเครือข่ายมีแนวทางเสริมสร้างเครือข่ายของชุมชนเพื่อการรักษาสมดุลไว้ 3 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างกิจกรรมสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ตลอดจนไปจนถึงชุมชนต่างๆ ในการสร้างความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข นอกจากนี้การการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเป็นส่วนสำคัญที่สามารถรักษาความเป็นชุมชน หรือมิติทางสังคมในชุมชนได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้การมีศรัทธาในพระสงฆ์ที่ตนถือนับถือ หรือนำแนวทางที่ท่านนำเสนอมาปฏิบัติด้วยปัญญา จะสามารถรักษาวัฒนธรรมอย่างรู้คุณค่าและรักษาได้อย่างเหมาะสม ดังที่ วิโรจน์ วิชัย (Vichai, 2016) นำเสนอไว้ว่า “ศรัทธาเป็นเครื่องชักจูงให้ผู้คนโน้มนำให้บุคคลเริ่มต้นปฏิบัติธรรม ศรัทธาคอยจรรโลงการปฏิบัติธรรมให้ดำเนินต่อไปด้วยความเพียรพยายาม แต่บทบาทศรัทธาต้องเชื่อมโยงสู่ปัญญาเสมอ

2. ด้านวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี ด้านวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ คือ เสริมสร้างค่านิยมการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาและจารีตประเพณีที่ดำรงอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกับไทยมอญในจังหวัดและทั่วประเทศ และส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความร่วมมือของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญ แสดงให้เห็นว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ไม่ใช่วัตถุ ต้องกระทำโดยการปลูกจิตสำนึกให้คนมอญในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมมอญต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนมอญในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ให้เกิดเป็นค่านิยมในสังคมนั้นๆ และในการทำงานควรทำงานเป็นเครือข่าย ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ผู้เข้าร่วมเครือข่ายจะได้รับจากการเข้าร่วม โดยให้เป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวังรักษาวรรณมไทยรามัญราชบุรี โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับที่ กาญจนรัตน์ ดีเลิศ (Deelart, 2011) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมอญใน

ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนต้องกันให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีมอญให้กับคนในชุมชน และรณรงค์ให้เยาวชนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญและมีส่วนร่วมในการรักษา และมีความความภูมิใจ ดังที่พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุโข (Phrakhrubaidika Aphichat Dhammasuddho, 2016) ความเป็นผู้นำที่มีความพร้อมในการนำองค์กร นำงาน นำคน และนำการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมโลก สังคมไทยในทศวรรษหน้า ได้อย่างสง่างาม เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบความเป็นผู้นำไปด้วยทักษะความสามารถในด้านต่างๆ เป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีคุณลักษณะทางสังคมดีและเป็นผู้มีความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่เข้าใจบริบทของงานขององค์กรและสังคมเป็นอย่างดี ก็จะนำมาซึ่งระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์องค์กรแห่งวัฒนธรรมเชิงธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การมีพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้จะเป็นกำลังสำคัญในการทำนุบำรุง ดังที่วนิดา ตรีสวัสดิ์ (Treesawat, 2012) ได้นำเสนอว่า “วัดมอญจึงเป็นพื้นที่แสดงอัตลักษณ์ของชุมชนมอญ เป็นศูนย์กลางเผยแพร่อัตลักษณ์ชาวมอญ และเป็นสถานที่สำคัญในการดำรงคุณค่าอัตลักษณ์ชุมชนมอญให้อนุชนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจ ได้เรียนรู้ และสืบทอดต่อไป”

ดังนั้นวัฒนธรรมทางศาสนา ที่หล่อหลอมประชาชนในพื้นที่ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตลอดระยะเวลาอันยาวนาน โดยวัฒนธรรมทางศาสนานี้ ได้แก่ วิถีชีวิตที่ได้รับอิทธิพลทางศาสนา ซึ่งถือเป็นทุนทางสังคม และศักยภาพที่สำคัญยิ่งของชุมชนท้องถิ่นและสังคมไทย ที่ได้แสดงออกในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ทั้งในรูปแบบของขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นศักยภาพและทุนทางสังคมที่สำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) ควรส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาเฉพาะทางเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่พระสงฆ์
- 2) ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและการสร้างผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมไทยมอญเพื่อการค้า
- 3) ควรส่งเสริมให้มีการใช้สื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่มีอยู่ในการเผยแพร่ข่าวสาร และความรู้ด้านวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง
- 4) ควรส่งเสริมการจัดให้มีหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับ
- 5) ควรส่งเสริมการเสริมสร้างค่านิยมการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาและจารีตประเพณีที่ดีงามอย่างเป็นระบบ
- 6) ควรส่งเสริมการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกับไทยมอญในจังหวัดและทั่วประเทศ

7) ควรส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรมทางพระพุทธ ศาสนาโดยความร่วมมือของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยมอญ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษาสำหรับชุมชนไทยมอญ
- 2) ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยมอญ
- 3) ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาประจำชุมชน

References

- Adivadhanasit, C. et al. (2005). *Sociological*. (12th ed.). Bangkok: Kasetsart University.
- Apichartkulchai, S. (2015). Networks Enhancement of The Community-Based Tourism for Peaceful Communities : A Case Study of Amphawa Floating Market, Samut Songkhram Province, *Journal of MCU Peace Studies*, 3(1), 115-129.
- Deelart, K. (2011). *The roles of community leaders toward the conservation of Mon culture and customs in Nakhonchum District, Amphoe Ban Pong, Ratchaburi Province*. Independent Study. Silpakorn University.
- Deephadung, S. et al. (1999). *Encyclopedia of the Mon Ethnic Group*. Bangkok: Mahidol University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2008). *Thai Culture*. Bangkok: Navasan Printing.
- Ocharoen, S. (1998). *The Mon in Thailand*. Bangkok: Thailand Research Fund.
- Prison, D.& Dankittikul, C. (2014). The Conservation of Cultural Landscape: A Case Study of Kohkret Community, Nonthaburi. *Veridian E-Journal*, 7(2), 1477-1487.
- Santasombat., Y. (1997). *Humans and Culture*. Bangkok: Thammasat University.
- Srisantisuk, S. (2003). *Sociological Community : Analysis and Operating Principles of the Community*. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Tinnakul, N. (2006). Social and cultural changes. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Treesawat. W. (2012). Mon Temples in Ratchaburi Province : Landscape Designs and Definitions of Community Identity. *Rompkruek Journal*, 30(2), 1-28.
- Vichai V. (2016). Methods for Buddhist Academic Studies. *Journal of MCU Peace Studies*, 4(1), 106-118.